

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання
спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми
Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»

Обговорено і
рекомендовано на
засіданні кафедри
кримінального права та
правосуддя
Протокол № 3
Від « 30» вересня 2019 р.

Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної форми навчання спеціальності 081 «Право» освітньо-професійної програми Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»/ Укл. : Сенченко Н.М. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 57 с.

Укладач: Сенченко Надія Миколаївна, канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права та правосуддя

Відповідальна за випуск: Коломієць Н.В., завідувачка кафедри кримінального права та правосуддя, кандидат юридичних наук, професор кафедри

Рецензент: Колодій І.М., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу ННІ права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ	7
2 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
3 ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	12
4 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	13
5 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	38
6 МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	47
7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	47
8 ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	48
9 РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ	50
10 ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS.....	52
11 МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ	52
12 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	53

ВСТУП

Навчальна дисципліна „Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання” належить до фундаментальних, нормативних, професійно орієнтованих юридичних дисциплін і посідає провідне місце в професійній підготовці юристів-правознавців. Навчальна дисципліна будується на базі діючого кримінального законодавства, його застосування і наукових досліджень в галузі кримінального права. Найбільш глибокі зв'язки навчальна дисципліна має з конституційним, адміністративним, кримінальним процесуальним, кримінально-виконавчим, міжнародним та іншими галузями права. Цей зв'язок виражається насамперед у тому, що кримінальне право виконує щодо інших галузей права охоронну функцію. Здійснюючи охоронну функцію, кримінальне право опосередковано бере участь у регулюванні тих суспільних відносин, що становлять предмет інших галузей права.

Конституція України визначила пріоритетні напрямки розвитку правової системи, основні соціальні цінності та головні завдання та обов'язки держави. Згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави в усіх сферах діяльності.

За таких умов вивчення курсу „Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання” обумовлене необхідністю формування у студентів-правознавців професійних знань, навиків та вмінь, необхідних для майбутньої роботи за спеціальністю

Курс «Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання» спрямований на набуття навичок самостійного аналізу, тлумачення відповідних кримінальних та кримінальних процесуальних норм, їх правильного застосування у правозастосовній практиці.

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Курс «Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання» сприяє активізації аналітичної діяльності студентів, поглибленню навичок самостійного аналізу норм кримінального та кримінального процесуального права, удосконалення методики застосування теоретичних знань і положень кримінального та кримінального процесуального закону при вирішенні практичних ситуацій щодо здійснення кримінального провадження в особливих порядках.

Мета вивчення дисципліни — підготувати майбутніх фахівців в галузі права до практичної роботи з людьми, конкурентоспроможних на європейському та внутрішньому ринках праці, здатних до компетентної, відповідальної й ефективної діяльності за своєю спеціальністю на рівні світових стандартів, що є неможливе без систематичної самостійної роботи.

У результаті вивчення курсу студенти повинні опанувати вміння:

- самостійно аналізувати норми кримінального та кримінального процесуального права щодо здійснення кримінального провадження при прийнятті рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання;
- правильно тлумачити та застосовувати норми кримінального та кримінального процесуального законодавства, що встановлюють порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання;
- аналізувати та надавати правильну правову оцінку встановленим фактичним обставинам;
- формулювати, юридично обґрунтовувати, відстоювати свою позицію, оформлювати її у відповідному процесуальному документі;
- застосовувати сучасні методи дослідження й аналізу проблемних питань, які виникають під час звільнення особи від кримінальної відповідальності ат покарання;
- поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення проблемних ситуацій, пов'язаних із звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання.

Під час викладення матеріалу з навчальної дисципліни «Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання» вивчається філософські і соціологічні основи відповідальності; юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання; звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством зарубіжних країн; підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності; підстави та умови звільнення від покарання; звільнення від покарання на підставі акту амністії та помилування; особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх; інші заходи кримінально-правового характеру.

У процесі вивчення дисципліни студенти вирішують такі основні завдання: засвоюють теоретичні положення науки кримінального кримінально-процесуального права; виробляють навички практичного застосування знань і норм кримінального та кримінального процесуального права.

Основне завдання самостійної роботи студентів – сформувати вміння поглиблювати власні знання шляхом особистого пошуку і формування інтересу до творчого підходу при опрацюванні навчального матеріалу з дисципліни, а також вміння користуватися рекомендованою літературою, міжнародно-правовими нормами, аналізувати прочитане у вигляді тез, конспекту, рефератів.

Самостійна робота студентів містить у собі:

- підготовку до аудиторних занять (лекційних та практичних);
- виконання відповідних завдань з навчальної дисципліни протягом семестру;
- самостійну роботу над окремими темами навчальної дисципліни відповідно до навчально-тематичного плану;
- підготовку до практичних занять та виконання завдань, передбачених робочою програмою дисципліни;

- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ);
- підготовку до усіх видів контрольних випробувань (залікових, підсумкових тощо);
- участь у роботі факультативів, спецсемінарів тощо;
- участь у студентських наукових і науково-практичних конференціях, семінарах тощо;
- інші види діяльності, що ініціюються та здійснюються інститутом, факультетом, кафедрою й органами студентського самоврядування.

1 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Соціально-правове призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання

Тема 1. Філософські і соціологічні основи відповідальності. Кримінальна відповідальність.

Види звільнення від кримінальної відповідальності в історії кримінального законодавства: правове регулювання звільнення від кримінальної відповідальності в древньоруських джерелах, в радянський період. Виникнення, реалізація, сутність кримінальної відповідальності в науці кримінального права. Поняття, сутність і ознаки кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність як різновид юридичної відповідальності. Ретроспективний (негативний) і позитивний аспекти кримінальної відповідальності. Правові наслідки кримінальної відповідальності. Соціологія застосування окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Тема 2. Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання

Інститут звільнення від кримінальної відповідальності в історії українського кримінального права. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності як інститут кримінального права і його місце серед інших інститутів. Звільнення від кримінальної відповідальності і звільненні від покарання. Звільненні від кримінальної відповідальності і завдання кримінального та кримінального процесуального законодавства. Звільнення від кримінальної відповідальності як міра кримінально-правового характеру. Передумови закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в кримінальному праві України. Проблеми криміналізації (декриміналізації) і пеналізації (депеналізації) та їх вплив на розвиток інституту звільнення від кримінальної відповідальності. Значення обліку особистості в реалізації механізму кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Тема 3. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством зарубіжних країн

Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Франції. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Німеччини. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Польщі. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Латвії. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Естонії.

Змістовий модуль 2. Звільнення від кримінальної відповідальності. Класифікація видів

Тема 4. Підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття підстав звільнення від кримінальної відповідальності. Структура підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Невелика ступінь суспільної безпеки особи винного. Класифікація видів звільнення від кримінальної відповідальності. Види звільнення від кримінальної відповідальності за чинним законодавством України. Проблема співвідношення публічних і приватних начал в кримінальному праві.

Тема 5. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки)

Підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям. Сутність дійового каяття. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки дійового каяття. Форми дійового каяття. Активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення. Викриття інших співучасників кримінального правопорушення. Розшук майна, набутого внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення. Добровільне відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданих кримінальним правопорушенням. Дійове каяття як критерій позитивної зміни особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення.

Поняття та сутність примирення винного з потерпілим за чинним законодавством України. Закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із примиренням винного з потерпілим як вираження розширення приватних начал в кримінальному законодавстві України. Відшкодування збитків як обов'язкова передумова примирення винного з потерпілим.

Поняття та сутність звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із передачею особи на поруки. клопотання трудового колективу про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із передачею на поруки. Добровільне відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданих кримінальним правопорушенням.

Тема 6. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (зміна обстановки, закінчення строків давності)

Підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. Поняття зміни обстановки і її кримінально-правове значення. Втрата діянням суспільної небезпеки або особа перестала бути суспільно небезпечною як передумова звільнення від кримінальної відповідальності.

Соціально-правові передумови закріплення звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінчення строків давності за чинним

законодавством України. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за правилами положень ст. 49 КК України. Диференціація строків давності. Незастосування строків давності до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення проти миру і безпеки людства.

Змістовий модуль 3. Звільнення від покарання та його відбування

Тема 7. Підстави та умови звільнення від покарання

Поняття та види звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільно небезпечною (ч. 4 ст. 74 КК). Звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом (ч. 2 ст. 74 КК). Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Поняття, юридична природа та види. Іспитовий строк, його тривалість та значення. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбувань покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Давність виконання обвинувального вироку. Строки давності та їх обчислення. Зупинення перебігу давності, обчислення строків давності призупиненні. Перерва давності. Обчислення строків при перерві давності. Питання про застосування давності до осіб, які засуджені до довічного ув'язнення. Незастосування давності до осіб, які винні у вчиненні злочинів проти миру та безпеки людства.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та значення. Підстави та умови умовно-дострокового звільнення. Види покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення. Роль громадськості в нагляді за умовно-достроково звільненими. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення. Заміна невідбутної частини покарання більш м'яким: поняття й значення. Умови, підстави та порядок такої заміни. Участь громадськості в нагляді за особами, яким призначене покарання замінено більш м'яким видом. Правові наслідки заміни покарання. Відміна заміни покарання від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Категорії засуджених, до яких не застосовується умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна покарання більш м'яким. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Звільнення від відбування покарання за хворобою.

Тема 8. Звільнення від покарання на підставі акту амністії та помилування

Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування. Поняття амністії. Категорії осіб, які підлягають звільненню за амністією. Види покарань, від яких звільнюються засуджені. Обсяг амністії, тобто її поширення лише на покарання або ж і на кримінальну відповідальність. Категорії осіб, до яких не застосовується амністія. Органи, на які покладається виконання закону про амністію. Види амністії. Поняття помилування. Порядок

застосування помилування. Органи на які покладається виконання акту про помилування.

Змістовий модуль 4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Інші заходи кримінально-правового характеру.

Тема 9. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України. Підстави і принципи застосування кримінальної відповідальності до неповнолітніх. Об'єктивні і суб'єктивні підстави звільнення від відповідальності неповнолітніх. Особливості призначення покарання неповнолітнім. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх. Призначення позбавлення волі неповнолітнім: строки позбавлення волі. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінчення строків давності Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Заміна кримінального покарання примусовими заходами виховного характеру.

Тема 10. Інші заходи кримінально-правового характеру.

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру: надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку; госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом; госпіталізація до психіатричного закладу з посиленним наглядом; госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Примусове лікування. Спеціальна конфіскація. Випадки застосування спеціальної конфіскації. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Тема 11. Процесуальна форма звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності. Роз'яснення права підозрюваному на звільнення від кримінальної відповідальності як обов'язкова передумова. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності. Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності: форма та зміст. Думка потерпілого щодо можливості звільнення особи від кримінальної відповідності. Розгляд питання про звільнення від кримінальної відповідальності.

2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання				
		Всього	У тому числі			
			Лек.	Пр.	Лаб.	С.р.
1	2	3	4	5	6	7
<i>Змістовий модуль 1. Соціально-правове призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання</i>						
1	Тема 1. Філософські і соціологічні основи відповідальності. Кримінальна відповідальність.	10	2		-	8
2	Тема 2. Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання	10	2	2	-	6
3	Тема 3. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством зарубіжних країн	10				10
Всього за модуль 1		30	4	2		24
<i>Змістовий модуль 2. Звільнення від кримінальної відповідальності. Класифікація видів</i>						
4	Тема 4. Підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності.	10	2	2		4
5	Тема 5. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки)	10	2	2		6
6	Тема 6. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (зміна обстановки, закінчення строків давності)	10	2	2		6
Всього за модуль 2		30	6	6		18
<i>Змістовий модуль 3. Звільнення від покарання та його відбування</i>						
7	Тема 7. Підстави та умови звільнення від покарання	16	2	4		10

Тема 8. Звільнення від 8 покарання на підставі акту амністії та помилування	14	2	4	-	8
Всього за модуль 3	30	4	8		18
<i>Змістовий модуль 4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Інші заходи кримінально-правового характеру.</i>					
9 Тема 9. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.	10	2	2		6
10 Тема 10. Інші заходи кримінально-правового характеру.	10	2	2		6
11 Тема 11. Процесуальна форма звільнення особи від кримінальної відповідальності.	10	2			8
Всього за модуль 4	30	6			20
Усього годин за дисципліну	120	20	20	-	80

4 Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання	2
2	Підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності.	2
3	Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки)	2
4	Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (зміна обстановки, закінчення строків давності)	2
5	Підстави та умови звільнення від покарання	4

6	Звільнення від покарання на підставі акту амністії та помилування	4
7	. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.	2
8	Інші заходи кримінально-правового характеру.	2
Разом		20

4 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Соціально-правове призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання

Семінарське заняття 1

Тема: Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання

План

1. Поняття та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Поняття та значення інституту звільнення від покарання.
3. Відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності.

Теми рефератів та доповідей

1. Інститут звільнення від кримінальної відповідальності в історії українського кримінального права.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності і завдання кримінального та кримінального процесуального законодавства.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності як міра кримінально-правового характеру.
4. Проблеми криміналізації (декриміналізації) і пеналізації (депеналізації) та їх вплив на розвиток інституту звільнення від кримінальної відповідальності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Передумови закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в кримінальному праві України.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності як інститут кримінального права і його місце серед інших інститутів.
3. Значення обліку особистості в реалізації механізму кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Розкрийте поняття та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності.

3. В чому полягає відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності?
4. В чому суть інститут звільнення від кримінальної відповідальності в історії українського кримінального права
5. В чому полягають завдання кримінального та кримінального процесуального законодавства в частині звільнення від кримінальної відповідальності?
6. Охарактеризуйте звільнення від кримінальної відповідальності як інститут кримінального права і його місце серед інших інститутів.

Практичні ситуації

Задача 1

Керівник підприємства Шевченко протягом п'яти місяців використовував кошти, призначені для виплати заробітної плати робітникам, на свої забаганки. До моменту повідомлення підозри у вчиненні злочину Шевченко виплатив робітникам заробітну плату у повному обсязі.

Дайте кримінально-правову оцінку цієї ситуації.

Задача 2

Коваль був затриманий на ринку, де вчинив дрібну крадіжку продуктів. При особистому огляді в нього було виявлено 320 г. гашишу і заява на ім'я начальника одного з відділів поліції, в якому він повідомляв про своє бажання добровільно відати придбаний ним рік тому і збережений у нього наркотик.

Чи мала місце добровільна здача наркотичних засобів? Чи буде Коваль підлягати звільненню від кримінальної відповідальності?

Задача 3

Іноземець Крачевський збирав відомості, що становлять державну таємницю України, з метою передачі їх іноземній організації. Побояючись викриття, він згодом вирішив добровільно повідомити про вчинене органам державної влади України, що дозволило відвернути шкоду, котра могла бути заподіяна шпигунством інтересам України.

Обґрунтуйте, чи може бути Крачевський звільнений від кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину?

Задача 4

Марченко добровільно здав до відділу поліції вогнепальну зброю, яку зберігав дома два роки. Передбаченого законом дозволу на зберігання такої зброї він не мав.

Чи існують підстави для звільнення Марченка від кримінальної відповідальності за вчинений ним злочин?

Література

1. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.
2. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.
3. Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.
4. Малков В. П. Квалификация повторных преступлений, совершенных освобожденными от уголовной ответственности / В. П. Малков // Советская юстиция. – 1967. – № 20. – С. 32.
5. Скибицкий В. В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания : моногр. / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 25.
6. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : моногр. / Ю. В. Баулін. – К. : Атака, 2004. – С. 58.
7. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: моногр. / П. В. Хряпінський. – Х. : Харків юридичний, 2009. – С. 203.
8. Беляев В. Г. Личность преступника в советском уголовном праве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / В. Г. Беляев. – Ростов-на Дону, 1964. – С. 14.
9. Филимонов В. Понятие деяния, содержащего признаки преступления / В. Филимонов // Советская юстиция. – 1983. – № 23. – С. 22.
10. Скибицкий В. В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания : моногр. / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 18.
11. Курс адміністративного права України : підруч. / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін. ; за ред. В. В. Кова - ленка. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – С. 143.
12. Наден О. В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : моногр. / О. В. Наден. – Х. : Право, 2003. – С. 34–35.
13. Детальніше див. : Сахнюк С. В. Загальна характеристика кримінальної відповідальності, як основної категорії кримінального права України / С. В. Сахнюк // Юридичний журнал. – 2009. – № 11. – С. 71–79.
14. Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08

«Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / О. О. Житний. – Х., 2003. – С. 11.

15. Яценко С. Чи відповідає Конституції України інститут звільнення від кримінальної відповідальності? / С. Яценко // Право України. – 2011. – № 9. – С. 166.

Змістовий модуль 2. Змістовий модуль 2. Звільнення від кримінальної відповідальності. Класифікація видів

Семінарське заняття 2

Тема: Підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності

План

1. Поняття, загальні підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності
2. Юридичний зміст підстав звільнення від кримінальної відповідальності
3. Види нормативних підстав звільнення від кримінальної відповідальності
4. Класифікація видів звільнення від кримінальної відповідальності

Теми рефератів та доповідей

1. Кримінальна відповідальність як елемент механізму кримінально-правового регулювання: юридична природа, основний зміст, функції.
2. Проблема співвідношення публічних і приватних начал в кримінальному праві.
3. Сучасні проблеми визначення поняття «кримінальна відповідальність».
4. «Родові» та «видові» ознаки кримінальної відповідальності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте структуру підстави звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Стан наукової розробки інституту звільнення від кримінальної відповідальності.
3. Проблемні питання кримінальної відповідальності в науці кримінального права.
4. Значення невеликого ступеню суспільної безпеки особи винного в контексті звільнення від кримінальної відповідальності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте кримінальну відповідальність як окремий вид юридичної відповідальності.
2. Розкрийте поняття, підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності.
3. Охарактеризуйте види нормативних підстав звільнення від кримінальної відповідальності.
4. Назвіть класифікацію видів звільнення від кримінальної відповідальності.
5. В чому полягають сучасні проблеми визначення поняття «кримінальна відповідальність»?

Практичні ситуації

Задача 1

Оніщенко запропонував своєму знайомому Савенку, який працював приватним підприємцем, взяти його охоронцем магазину. Відпрацювавши сумлінно декілька місяців, Оніщенко вирішив зачинити магазин та піти додому поспати, бо почував себе не дуже добре. Цим скористалися грабіжники і пограбували магазин, чим спричинили тяжкі наслідки. Оніщенко був засуджений за ст. 197 КК України. Під час судового слідства було встановлено, що Оніщенко збитки відшкодував у повному об'ємі, сприяв розкриттю злочину але вину свою визнав частково.

Чи є підстави для звільнення Оніщенко від кримінальної відповідальності?

Задача 2

Суд звільнив Харченка від кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом (злочин було вчинено вперше). Було з'ясовано, що Харченко, під час заволодіння транспортним засобом, погрожував потерпілому застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 3

Романюк, знайшовши на зупинці бандуру в чохлі з документами, в яких вказувалось на особливу історичну цінність цієї речі, привласнив її. До органів поліції та місцевого самоврядування про знахідку не заявив. У ході проведення оперативно-розшукових заходів правоохоронним органам стало відомо про злочин (ст. 193 КК України), вчинений Романюком. Останній, щиро розкався, визнав свою вину та, щоб уникнути притягнення до кримінальної відповідальності, усунув заподіяну шкоду, повернувши бандуру.

Дайте кримінально-правову оцінку цієї ситуації.

Задача 4

Василенко, знаючи що сім'я Хоменка поїхала закордон відпочивати, висвердлив замок у дверях їхньої квартири, проник усередину і заволодів усім цінним майном, яке склав у дві великі торби. Однак квартира була обладнана сигналізацією, про що Василенко не знав. Коли він тільки вийшов за поріг квартири на сходовий майданчик, то почув, як знизу сходами піднімається група швидкого реагування. Зрозумівши, що сталося, Василенко швидко переставив торби через поріг назад у квартиру, а сам бігом піднявся сходами на верхній поверх, звідти вийшов на дах будинку, дахом перейшов у інший під'їзд, але був затриманий працівниками поліції при виході з нього.

Чи є в даному випадку добровільна відмова від доведення злочину до кінця? Які кримінально-правові наслідки вчиненого Василенком діяння?

Література

1. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х., Право, 2013. – 376 с.

2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 376 с.

3. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008. – 1208 с.

4. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: Одісей, 2012. – 904 с.

5. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.

6. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.

7. Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / авт. кол.; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – вид. 2-ге, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 450 с.

8. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.

9. Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

10. Колос М.І. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2007. – 608 с.
11. Коржанський М.Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна. Курс лекцій. – К.: Атіка, 2001. – 432 с.
12. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Грищука В.К. – К.: Атіка, 2007. – 420 с.
13. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / Ю.В. Александров, В.І. Антипов, М.В. Володько, О.О. Дудоров та ін.; За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – 5-те вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2009. – 408 с.
14. Кримінальне право України: Бібліографія. 1991–2005 / Укладачі: М.В. Галабала, В.О. Навроцький, С.В. Хилюк. – К.: Алерта, КНТ, Центр учбової літератури, 2008. – 536 с.
15. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташис, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 456 с.
16. Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / авт. кол.; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – вид. 2-ге, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 450 с.
17. Кримінальне право України: Практикум: Навч. посібник / За ред. С.С. Яценка. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 592 с.
18. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.
19. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів: Підручник. – К.: КНТ, 2007. – 300 с.
20. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Загальна частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. – К.: А.С.К., 2001. – 352 с.

Семінарське заняття 3

Тема. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки)

План

1. Передумови звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із дійовим каяттям.
2. Основні критерії відмежування дійового каяття від інших підстав звільнення від кримінальної відповідальності.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із передачею особи на поруки.

Теми рефератів та доповідей

1. Дійове каяття, як підстава звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшуюча обставина.
2. Ознаки дійового каяття.
3. Відмежування звільнення від кримінальної відповідальності від інших кримінально-правових інститутів та угоди про примирення.
4. Примирення винного з потерпілим: переумови та наслідки.
5. Роль трудового колективу у вирішенні питання про передачу особи на поруки.

Питання для самостійного опрацювання

1. Проблемні питання звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із примиренням винного з потерпілим.
2. Проблемні питання звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із передачею особи на поруки.
3. Умови та строки поручительства.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає сутність дійового каяття в аспекті вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності?
2. В чому полягає сутність примирення винного з потерпілим в аспекті вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності?
3. В чому полягає сутність передачі особи на поруки в аспекті вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності?
4. Які правові наслідки тягнуть за собою відмова потерпілого від підтримання обвинувачення?

Практичні ситуації

Задача 1

Юрченко через сімейну сварку зі своєю дружиною, після тривалих взаємних образ наніс їй легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я. Діти, які в цей час були на прогулянці, повернувшись додому, побачили матір з синцями на обличчі, яка намагалася зупинити кровотечу з розбитого носа. Вони почали докоряти батькові за його поведінку. Чоловік відповів, що не стримався і дуже про це жалкує, після чого грюкнув дверима та пішов геть, а діти почали допомагати матері зупиняти кровотечу. Юрченка було засуджено за умисне нанесення легких тілесних ушкоджень (ч. 2 ст. 125 КК України). На суді чоловік пояснив, що вимушений був піти з дому, щоб заспокоїтися і не з'ясовувати стосунки на очах у дітей. Адвокат Юрченка заперечував проти рішення суду та наполягав, що в діянні його підзахисного є дійове каяття.

Чи вірне рішення прийняв суд? Якщо в діянні Юрченка є дійове каяття, то чи можна його звільнити від кримінальної відповідальності?

Задача 2

Під час розгляду кримінального провадження в суді щодо Кушніра, який вчинив злочин, передбачений ст. 356 КК України, потерпілий Костенко заявив, що з ним примирився. У зв'язку з цим суд своєю ухвалою закриття кримінальне провадження, посилаючись на підстави, зазначені в ст. 46 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 3

До суду звернувся колектив підприємства «Жайвір» із клопотанням, прийнятим на загальних зборах, про передачу на поруки підсудного Пилипенка, який вчинив злочин передбачений ч. 1 ст. 194 КК України. У судовому засіданні було винесено ухвалу про закриття кримінального провадження. Підсудного Пилипенка, який вперше вчинив злочин та щиро покаявся, було звільнено судом від кримінальної відповідальності з передачею на поруки трудовому колективу.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 4

Органами досудового слідства Демченко обвинувачувався у тому, що він, знаходячись у гостях у своєї троюрідної сестри Федоренко, таємно викрав золоту каблучку, яка їй належить, вартістю 1 тис. грн. Після відкриття кримінального провадження, Демченко добровільно повернув каблучку потерпілій і вона подала до суду заяву про примирення з Демченком.

Чи може суд звільнити Демченка від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілою?

Література

1. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х., Право, 2013. – 376 с.

2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 376 с.

3. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 1208 с.

4. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: Одіссей, 2012. – 904 с.

5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику

застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» : від 23.12.2005 р., № 1 // Вісник Верховного Суду України. - 2006. - № 2. - С. 13-16.

6.Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює закриття кримінальних справ» // Вісник Верховного Суду України. - 2004. - № 2. - С. 27-33.

7. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.

8.Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.

9.Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / авт. кол.; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – вид. 2-ге, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 450 с.

10.Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.

11.Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

12.Хряпинский П. В. Деятельное раскаяние как обстоятельство, освобождающее от уголовной ответственности или смягчающее наказание / П. В. Хряпинский // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення : матеріали міжнар. наук-практ. конф. (м. Київ, м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.) / редкол.: Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. - К. ; Х. : Юрінком інтер, 2002. - С. 77-80.

13.Головко. Л. В. Прекращение уголовного дела в связи с деятельным раскаянием / Л. В. Головко // Законодательство. - 1999. - № 1. - С. 72-77.

14.Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія / Ю. В. Баулін. - К. : Атіка, 2004. - 296 с.

15. Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / О. О. Житний. - Х., 2003. - 17 с.

16.Григор'єва М. Є. Звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з її дійовим каяттям : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / М. Є. Григор'єва. - Х., 2007. - 20 с.

17.Михайлов В. А. Признаки деятельного раскаяния / В. А. Михайлов // Российская юстиция. - 1998. - № 4. - С. 5-6.

18.Глобенко Г. І. Дискусійні питання щодо умов звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям / Г. І. Глобенко // Науковий вісник Дніпропетровськ. держ. ун-ту внутр. справ. - 2008. - № 3 (39). - С. 120-126.

19.Нікіфорова Т. І. Проблеми змісту деяких обставин, які пом'якшують покарання, передбачених ч.1 ст.66 КК України / Т. І. Нікіфорова // Форум

права. - 2008. - № 3. - С. 386-387 [Електронний ресурс]. – Режим доступу.

20. Козак О.С. Відмежування звільнення від кримінальної відповідальності від інших кримінально-правових інститутів та угоди про примирення / О.С. Козак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=A

SP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvdduvs_2013_3_42

21. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: моногр. / Ю.В. Баулін. – К.: Атіка, 2004. – 296 с.

22. Вознюк А.А. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань: моногр. / А.А. Вознюк. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2015. – 236 с.

23. Ніколаєнко Т.Б. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 — кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. — Київський університет внутрішніх справ, Київ. - 2008.

24. Ніколаєнко Т.Б. Вплив ступеня суспільної небезпеки особи на звільнення від кримінальної відповідальності / Т.Б. Ніколаєнко // Університетські наукові записки.- 2005. - №3- С.5.

Семінарське заняття 4

Тема. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (зміна обстановки, закінчення строків давності)

План

1. Загальні положення звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із закінчення строків давності.

Теми рефератів та доповідей

1. Перерва та припинення перебігу строків давності.
2. Диференціація строків давності.
3. Застосування строків давності у справах про злочини, за які може бути призначене довічне позбавлення волі, а також про злочини проти миру та безпеки людства.
4. Звільнити особу від кримінальної відповідальності: право чи обов'язок суду?

Питання для самостійного опрацювання

1. Соціально-правові передумови закріплення звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінчення строків давності за чинним законодавством України.
2. Давність притягнення до кримінальної відповідальності: поняття та значення.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок закінчення строків давності, розміри цих строків та їх обчислення.
4. Види зміни обстановки: масштабна і локальна.
5. Втрата діянням характеру суспільної небезпечною внаслідок зміни обстановки, як підстава звільнення від кримінальної відповідальності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Визначте сутність та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із дійовим каяттям.
2. Визначте сутність та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.
3. Які види строків давності передбачені чинним Кримінальним кодексом України?
4. В якому випадку зупиняється перебіг давності притягнення до кримінальної відповідальності?
5. В якому випадку переривається перебіг давності притягнення до кримінальної відповідальності?

Практичні ситуації

Задача 1

Макаренко протягом року займався підприємницькою діяльністю і, бажаючи забезпечити розвиток виробництва та поліпшити умови праці, сплачував податки не в повному обсязі. У зв'язку з цим було відкрито кримінальне провадження, де Макаренка обвинувачували у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 212 КК України. Дізнавшись про це, Макаренко сплатив всі кошти, яких не вистачало, але вини своєї не визнав. Суд звільнив Макаренка від кримінальної відповідальності на підставі ст. 48 КК України.

Чи правильне рішення суду? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 2

Тищенко, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, під час сварки із Попович, заподіяла їй тілесні ушкодження середньої тяжкості. Суд, мотивуючи тим, що Тищенко «не є суспільно небезпечною особою, зазначив, що вона вперше притягається до кримінальної відповідальності, вчинила злочин невеликої тяжкості, визнала свою вину, добровільно частково відшкодувала заподіяну злочином шкоду, а також, що з дня його вчинення минув тривалий

проміжок часу», звільнив її від кримінальної відповідальності на підставі статті 48 КК України.

Чи законне рішення прийняв суд?

Задача 3

Бондарчук, який має судимість, вчинив злочин невеликої тяжкості. На час розгляду справи в суді, внаслідок зміни обстановки, вчинене Бондарчуком діяння втратило суспільну небезпечність.

Чи може Бондарчук бути звільнений від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки?

Задача 4

Луценко вчинив особливо тяжкий злочин (ст. 111 КК) і ухилився від слідства і суду. Прошло 15 років. Нового злочину Луценко не вчинив.

Чи можна Луценка притягнути до кримінальної відповідальності?

Література

1. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.1999 № 9-рп / 99 // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 10. – С. 7–13.

2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х., Право, 2013. – 376 с.

3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 376 с.

4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 1208 с.

5. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: Одіссей, 2012. – 904 с.

6. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.

7. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.

8. Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / авт. кол.; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – вид. 2-ге, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 450 с.

9. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.

10.Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

11.. Мшвениерадзе П. Я. Институт давности в советском уголовном праве / П. Я. Мшвениерадзе. – Тбилиси, 1970. – 291 с.

12. Смольников В. Е. Давность в уголовном праве / В. Е. Смольников. – М., 1973. – 144 с. 4. Ткачевский Ю. М. Давность в советском уголовном праве / Ю. М. Ткачевский. – М. : Изд-во МГУ, 1978. – 128 с.

13. Келина С. Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности / Софья Григорьевна Келина. – М., 1974. – 232 с. 6. Рзаев А. А. Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям в стадии предварительного расследования : учебное пособие / Анатолий Алимович Рзаев. – Караганда : Карагандинская высшая школа МВД СССР., 1982. – 76 с.

14. Маляренко В. Т. Про закриття кримінальної справи (окремі аспекти): Судова практика й проблеми вдосконалення законодавства / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 3. – С. 56–62.

15. Сверчков В. В. Освобождение от уголовной ответственности в связи с истечением сроков давности / В. В. Сверчков // Журнал российского права. – 2000. – № 2. – С. 85–92.

Змістовий модуль 3. Звільнення від покарання та його відбування Семінарське заняття 5 (4год)

Тема. Підстави та умови звільнення від покарання

План

- 1.Кримінально-правова природа звільнення від покарання.
- 2.Звільнення від покарання та звільнення від відповідальності:
розмежування понять.
3. Способи звільнення від покарання та їх застосування.

Теми рефератів та доповідей

1. Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільно небезпечною.
2. Іспитовий строк, його тривалість та значення.
3. Давність виконання обвинувального вироку.
4. Строки давності та їх обчислення.
5. Питання про застосування давності до осіб, які засуджені до довічного ув'язнення.
6. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та значення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття та види звільнення від покарання та його відбування.

2. В чому суть звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом?
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Поняття, юридична природа та види.
4. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбувань покарання з випробуванням.
5. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
6. Види покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає кримінально-правова природа звільнення від покарання?
2. Розмежуйте поняття: звільнення від покарання та звільнення від відповідальності.
3. Які існують способи звільнення від покарання та їх застосування?
4. Обґрунтуйте поняття «особа перестала бути суспільно небезпечною».
5. В чому полягає поняття, суть та значення «звільнення від відбування покарання з випробуванням»?
6. В чому полягає застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбувань покарання з випробуванням?
7. В чому полягає звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років?
8. Охарактеризуйте види покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення.

Практичні ситуації

Литовченко відбував покарання у виді позбавлення волі строком на 9 років із повною конфіскацією майна за розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб. Зважаючи на те, що Литовченко став на шлях виправлення, по відбутті 6 років і 4 місяців позбавлення волі він був умовно-достроково звільнений судом від подальшого відбування покарання.

Чи правильне рішення прийняв суд? Відповідь обґрунтуйте. Що є підставою умовно-дострокового звільнення від відбування покарання?

Задача 2

Суд визнав Щербину винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 150 КК України, та призначив йому покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки. Проте, враховуючи особу винного та інші обставини кримінального провадження, суд дійшов висновку про можливість виправлення засудженого

без відбування покарання і прийняв рішення про застосування до Щербини ст. 75 КК України, поклавши на нього обов'язок періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації. Протягом іспитового строку засуджений один раз без поважних причин не з'явився для реєстрації.

Яке рішення повинен прийняти суд після закінчення іспитового строку?

Задача 3

Суд, розглядаючи матеріали кримінального провадження про можливість умовно-дострокового звільнення Міщенка, засудженого до 10 місяців виправних робіт, відмовив у застосуванні до нього ст. 81 КК України, мотивуючи своє рішення невеликим строком призначеного покарання.

Чи правильним є рішення суду? Які підстави необхідні для застосування умовно-дострокового звільнення щодо Міщенка?

Задача 4

Антонюк був засуджений за незаконне зберігання наркотичних засобів у великих розмірах (ч. 2 ст. 309 КК) до позбавлення волі строком на 4 роки. Вирок суду не було звернено до виконання. Від відбування покарання Антонюк не ухилився. Через 3 роки після набрання законної сили обвинувальним вироком суду Антонюк вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК), а через 4 роки і 6 місяців – крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК).

Вирішіть питання про можливість звільнення Антонюка від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. У чому відмінність зупинення перебігу давності від переривання перебігу давності? У яких випадках давність виконання обвинувального вироку не застосовується?

Література

1.Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.

2.Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.

3.Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

4.Грищук О.В. Юридичні наслідки примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим // Державно-правова реформа в Україні: матеріали науково-практичної конференції. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України. – 1997. – С. 285-288.

5. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Атіка, 2004. – 488 с.

6. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 362 с.

7. Перепадя О.В. Кримінально-правові аспекти примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим (порівняльний аналіз законодавства України та ФРН): Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – 18

8. Зельдов С.И. Освобождение от наказания и от его отбывания. – М.: Юрид. лит., 1982. – 136 с.

9. Куц В.М. Теорія кримінальної відповідальності: навчальний посібник / В.М. Куц. – Київ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lica/lica/b_text.php?type=3&id=1360&base=71

Семінарське заняття 6

Тема. Звільнення від покарання на підставі акту амністії та помилування

План

1. Історичний досвід становлення інституту амністії.
2. Юридична природа амністії та помилування. Види амністії.
3. Актуальні питання застосування амністії і помилування.

Теми рефератів та доповідей

1. Категорії осіб, які підлягають звільненню за амністією.
2. Категорії осіб, до яких не застосовується амністія.
3. Види покарань, від яких звільнюються засуджені.
4. Помилування, як правова категорія.

Питання для самостійного опрацювання

1. Обсяг амністії, тобто її поширення лише на покарання або ж і на кримінальну відповідальність.
2. Порядок застосування помилування.
3. Органи на які покладається виконання акту про помилування.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає суть амністії?
2. В чому полягає суть помилування?
3. До яких категорій осіб може бути застосований акт амністії?
4. До якої категорії осіб не може бути застосовано амністію?
5. Який існує порядок застосування помилування?
6. На кого покладається виконання акту амністії?

Практичні ситуації

Задача 1

На підставі Закону України «Про амністію», Волошин підлягав імперативному та безумовному звільненню від кримінальної відповідальності. Волошин заперечував проти припинення кримінального провадження, однак суд постановив обвинувальний вирок із звільненням засудженого від покарання.

Дайте кримінально-правову оцінку цієї ситуації.

Задача 2

Величка було визнано винним і засуджено за вчинення злочинів, передбачених ч. 5 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 1 ст. 304 КК України. Але до моменту проголошення обвинувального вироку вийшов закон про амністію, положення якого поширювались, зокрема, на дії Величка, які були кваліфіковані за ч. 1 ст. 304 КК України. Суд прийняв рішення про звільнення засудженого від покарання за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, а за інші злочини, вчинення яких виключало застосування амністії, призначив покарання у виді позбавлення волі на 7 років.

Обґрунтуйте, чи мав право суд у даному випадку застосовувати амністію?

Задача 3

Суд засудив Яременка за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 152 КК України, до 5 років позбавлення волі. Через рік після засудження актом помилування Яременка було скорочено невідбуту частину покарання наполовину.

Визначте мінімальний строк, який повинен відбутися Яременко, після відбуття якого він може бути умовно-достроково звільнений від подальшого відбування покарання? Чи може здійснюватись помилування особи, яка раніше звільнялась умовно-достроково від покарання і знову вчинила умисний злочин? Чи має право на подання клопотання про помилування особа, засуджена судом іноземної держави та передана для відбування покарання в Україну?

Задача 4

Вироком суду Пархоменка було засуджено за ч. 2 ст. 296 КК України на 1 рік і 6 місяців позбавлення волі із звільненням його від відбування покарання з випробуванням. Враховуючи тяжкість злочину та особу винного, суд встановив 2 роки іспитового строку. Через 8 місяців постановою суду Пархоменка звільнено від відбування покарання внаслідок акта амністії, як особу, що на день набрання Закону України «Про амністію» чинності відбула одну третину призначеного строку покарання.

Чи правильним є рішення суду? Чи є вплив третини іспитового строку підставою до застосування амністії?

Література

3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х., Право, 2013. – 376 с.

4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 376 с.

3. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 1208 с.

4. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: Одіссей, 2012. – 904 с.

5. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.

10. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.

11. Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / авт. кол.; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – вид. 2-ге, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 450 с.

12. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.

13. Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

10. Про положення про порядок здійснення помилування : Указ Президента України : від 12.04.2000 р. № 588/2000 р.

11. Про застосування амністії в Україні : Закон України : від 01.10.1996 р.
3. Про амністію : Закон України : від 11.05.2000 р.

12. Маляренко В. Т. Амністія та помилування в Україні / В. Т. Маляренко, А. А. Музика. – К., 2007. – 700 с.

13. Музика А. А. Амністія і помилування в системі сучасного українського права / А. А. Музика, С. М. Школа // Кримінальне право України. – 2006. – № 1. – С. 10–23.

Змістовий модуль 4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Інші заходи кримінально-правового характеру
Семінарське заняття 7

Тема. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

План

1. Загальні положення звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
2. Особливий порядок звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
3. Проблемні питання звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.

Теми рефератів та доповідей

1. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України.
2. Особливості призначення покарання неповнолітнім.
3. Заміна кримінального покарання примусовими заходами виховного характеру.

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості призначення покарання неповнолітнім.
2. Призначення позбавлення волі неповнолітнім: строки позбавлення волі.
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
4. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягають особливості кримінальної відповідальності неповнолітнього?
2. Я чому особливості призначення покарання неповнолітнім?
3. Які види покарань застосовуються щодо неповнолітніх?
4. В чому суть примусових заходів виховного характеру?
5. В яких випадках приймається рішення про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру?
Я яких випадках неповнолітній звільняється від відбування покарання з випробуванням?

Практичні ситуації

Задача 1

15-річного Матвійчука було затримано та вилучено наркотичні засоби, які він зберігав без мети збуту. Матвійчук щиро покався, активно сприяв розкриттю злочину і обіцяв ніколи більше наркотики не вживати. У зв'язку з цим, суд звільнив його від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям за злочин, передбачений ч. 1 ст. 309 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 2

Вироком суду Мироненко був засуджений за жорстоке поводження з тваринами за ч. 1 ст. 299 КК України до штрафу в розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. При цьому суд встановив, що Мироненко є учнем 11-го класу, немає самостійного доходу, власних коштів та майна.

Чи є правильним є рішення суду? Які додаткові покарання можуть бути застосовані до неповнолітніх?

Задача 3

Остапчук, будучи неповнолітнім, вчинив заволодіння транспортним засобом, поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя та здоров'я потерпілого Ружицького. Суд, урахувавши обставини, що обтяжують та пом'якшують покарання, умови життя та інші характеристики особи Остапчука, призначив йому за вчинений злочин покарання у виді восьми років позбавлення волі.

Чи є правильним є рішення суду?

Задача 4

Сімнадцятирічний Якименко був визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченому ч. 1 ст. 115 КК України, та засуджений до семи років позбавлення волі. Він відбув покарання повністю та був звільнений з місця позбавлення волі у 24 роки.

Чи можливе дострокове зняття судимості з Якименка? Якщо «так», то на яких підставах?

Література

5. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х., Право, 2013. – 376 с.

6. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те

вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 376 с.

3. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 1208 с.

4. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: Одіссей, 2012. – 904 с.

5. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.

14. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 416 с.

15. Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / авт. кол.; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – вид. 2-ге, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 450 с.

16. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак-ів. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 512 с.

17. Кримінальне право України: Навч. посібник. / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. / За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. – 297 с.

10. Веселуха В. Соціальний і правовий статус неповнолітніх і його вплив на віктимну поведінку. Право України. 1999. № 7. С. 93–97.

11. Безпалько О.В., Палій Л.М. Комплексна програма центрів соціальних служб для молоді «Профілактика негативних явищ у дитячому та молодіжному середовищі» : затверджено нака-зом Держкоммолодьспорттуризму від 26 січня 2001 року № 173. Комплексні програми центрів соціальних служб для молоді / за ред. С.В. Толстоу-хової. Київ : УДЦССМ, 2001. С. 65-78.

12. Лихова Г. Не посадиш – не зупиниш? Голос України. 1996. 19 жовтня. № 198 (1448). С. 13.

13. Денисова Т.А. Кримінальне покарання та функції його призначення і виконання за законодавством України : навчальний посібник. Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”, 2004. 152 с.

14. Чепурко В. Дети ветра. Право України. 2008. № 2. С. 4, 13.

15. Фролова О.Г. Злочинність і система кри-мінальних покарань (соціальні, правові та кри-мінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за

допомогою логіко-математ. методів) : навчальний посібник для студ. гуманіт. і суспільних фак. Вузів. Київ : АртЕк, 1997. 208 с.

Семінарське заняття 8

Тема. Інші заходи кримінально-правового характеру.

План

1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.
2. Підстави для застосування примусових заходів медичного характеру.
3. Види примусових заходів медичного характеру.
4. Коло осіб, щодо яких можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.
5. Порядок здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб.
6. Судовий розгляд кримінального провадження по застосуванню примусових заходів медичного характеру.

Теми рефератів та доповідей

1. Історичний шлях становлення та розвитку інституту примусових заходів медичного характеру.
2. Примусові заходи медичного характеру і покарання: співвідношення понять.
3. Мета примусових заходів медичного характеру.

Питання для самостійного опрацювання

1. Презумпція психічного здоров'я.
2. Осудність-неосудність: співвідношення понять.
3. Продовження, заміна або припинення примусових заходів медичного характеру.
4. Зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру до строку покарання.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає суть примусових заходів медичного характеру?
2. Назвіть підстави застосування примусових заходів медичного характеру?
3. Коло осіб, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.
4. Розкрийте види примусових заходів медичного характеру та критерії їх призначення.
5. В чому полягає примусове лікування осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для життя інших осіб?

Практичні ситуації

Черниш порушив чинні на транспорті правила (ст. 291 КК України). Під час досудового розслідування йому була призначена судово-психіатрична експертиза, оскільки він перебував на обліку у лікаря-психіатра. Висновком лікарсько-експертної комісії було підтверджено, що Черниш страждає на біполярний афективний розлад, через що його було визнано обмежено осудним і рекомендовано направити на лікування до психіатричного закладу із звичайним наглядом. Згодом слідчий прийняв рішення про закриття кримінального провадження щодо Черниша через відсутність складу злочину, а саме, тяжких наслідків діяння.

Чи можуть бути застосовані до Черниша примусові заходи медичного характеру?

Задача 2

Прокопчук вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб. Амбулаторна судово-психіатрична експертиза виявила у Прокопчука алкогольний амнестичний синдром, який позбавляв його здатності усвідомлювати свої дії та керувати ними. Лікарсько-експертна комісія рекомендувала направити Прокопчука на лікування до психіатричного закладу з посиленням наглядом. Суд виніс ухвалу про призначення Прокопчуку примусового заходу медичного характеру у виді госпіталізації до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 3

Михайлюк вчинив злочин у стані осудності, але під час відбування покарання захворів на психічну хворобу. На клопотання адвоката засудженого про звільнення підзахисного від подальшого відбування покарання та передачу його на піклування органів охорони здоров'я суд відповів відмовою.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 4

Цимбалюка було засуджено на підставі ч. 2 ст. 310 КК України за те, що він на присадибній ділянці свого будинку, не маючи спеціального дозволу, посіяв та вирощував 107 рослин роду коноплі. Цимбалюку було призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. Прокурор оскаржив це рішення, вказавши на те, що суд безпідставно разом із покаранням не застосував спеціальну конфіскацію предмета злочину.

Чи правомірною є скарга прокурора? В яких випадках та на яких підставах застосовується спеціальна конфіскація?

Література

7. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х., Право, 2013. – 376 с.
8. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 376 с.
3. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 1208 с.
4. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: Одіссей, 2012. – 904 с.
5. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.
6. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – К.: ЦУЛ, 2008. – 960с.
7. Дьомін Ю. М. Кримінальне право України . – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 380 с.
8. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М. І. Бажанов , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова , В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.
9. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ–Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. - 416 с.
- 10.. Кримінальне право: Загальна частина / За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація . – К. : Юрінком Інтер, 2007 . – 496 с.
- 11.. Кримінальне право: Загальна частина. Альбом схем . – Луганськ: ЛДУВС, 2006 . – 124 с.
12. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 2-е вид., перероб. та допов. / Відп. ред. С. С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України.-4-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2007.- 1184 с.
14. Селецький, С.І. Кримінальне право України. Загальна частина. – К.: ЦУЛ, 2008. – 248с.
15. Сенченко Н. Міжнародно-правові стандарти по справам щодо застосування примусових заходів медичного характеру / Н. Сенченко // Підприємництво, госп-во і право. -2 0 1 2 .-№ 4 .- С . 123-126.

16. Сенченко Н. Поняття та види процесуальних гарантій у провадженні по застосуванню примусових заходів медичного характеру / Н. Сенченко // Підприємництво, госп-во і право. - 2006. - № 1. - С. 124-127.

17. Сенченко Н. Своєчасність виявлення психічного захворювання в учасників процесуальних відносин як гарантія забезпечення їх прав / Н. Сенченко // Підприємництво, госп-во і право. - 2012. - № 3. - С. 133-135.

18. Сенченко Н. Участь у справі законного представника при провадженні по застосуванню примусових заходів медичного характеру / Н. Сенченко // Підприємництво, господарство і право, - 2005. - № 3. - С. 137-141.

19. Уголовное право. Общая часть: Учебное пособие (схемы и таблицы) / Н. В. Карчевский. - Луганск : Изд-во Луганской акад. внутренних дел МВД, 2005. - 278 с.

20. Хавронюк М.І. Судово-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – К.: Юристконсульт, 2006. – 550с.

21. Хохлова І.В. Кримінальне право України (Загальна частина). – К.: ЦУЛ, 2006. – 272с.

22. Музика А. А. Примусові заходи медичного і виховного характеру. – К.: НАВС України, 1997. – 127 с.

23. Спасенников Б. А. Принудительные меры медицинского характера: история, теория, практика. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. – 412 с.

5 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів з дисципліни «Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання» має важливе значення при підготовці фахівців в юриспруденції, сприяє оволодінню майбутніми фахівцями в галузі права знаннями, уміннями та навичками, що можуть бути застосовані в різних контекстах роботи.

Самостійна робота має характер пошуково-аналітичної і наукової роботи. Завдання, які виникають у студентів у процесі самостійної роботи, сприяють мисленню, формуванню умінь та навичок. Завдання для самостійної роботи поглиблюють та закріплюють знання та уміння, які студенти отримують на лекціях та семінарських заняттях.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософські і соціологічні основи відповідальності. Кримінальна відповідальність	8
2	Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання	6

3	Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством зарубіжних країн	10
4	Підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності	4
5	Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки)	6
6	Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (зміна обстановки, закінчення строків давності)	10
7	Підстави та умови звільнення від покарання	10
8	Звільнення від покарання на підставі акту амністії та помилування	8
9	Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітні	6
10	Інші заходи кримінально-правового характеру	6
11	Процесуальна форма звільнення особи від кримінальної відповідальності	8
Разом		80

Тема 1. Філософські і соціологічні основи відповідальності.

Кримінальна відповідальність

Теми рефератів

1. Відповідальність – одвічна філософська проблема.
2. Види звільнення від кримінальної відповідальності в історії кримінального законодавства: правове регулювання звільнення від кримінальної відповідальності в джерелах, в радянський період.
3. «Відповідальність» як обов'язок переосмислення питання про відношення між буттям і належністю.
4. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності.
5. Кримінальна відповідальність як різновид юридичної відповідальності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Філософ Ганс Йонас і його твір «Принцип відповідальності».
2. Проблема відповідальності і її догматичний характер.
3. Розподіл юридичної відповідальності: адміністративна, деліктна, дисциплінарна, матеріальна.
4. Категорія «відповідальність» і категорія «зобов'язання»: спільність і відмінність.

5. Соціологія застосування окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності.
6. Виникнення, реалізація, сутність кримінальної відповідальності в науці кримінального права.
7. Ретроспективний (негативний) і позитивний аспекти кримінальної відповідальності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Які види звільнення від кримінальної відповідальності в історії кримінального законодавства?
2. Охарактеризуйте правове регулювання звільнення від кримінальної відповідальності в древньоруських джерелах.
3. Охарактеризуйте правове регулювання звільнення від кримінальної відповідальності в древньоруських джерелах в радянський період.
4. Які основні етапи становлення та розвитку провадження в справах про злочин неповнолітніх?
5. Розкрийте етапи виникнення, реалізації, сутності кримінальної відповідальності в науці кримінального права.

Тема 2. Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності і покарання

Теми рефератів

1. Звільнення від кримінальної відповідальності як інститут кримінального права і його місце серед інших інститутів.
2. Передумови закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в кримінальному праві України.
3. Значення обліку особистості в реалізації механізму кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні ознаки звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Кримінальна відповідальність - типова форма завершення охоронних кримінально-правових відносин.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності, застосування кримінального покарання, судимість передбачені Кримінальним кодексом України - закономірні наслідки завершення охоронних кримінально-правових відносин.
4. Інститут звільнення від кримінальної відповідальності та його вплив на розв'язання основних завдань – заохочення осіб до позитивної посткримінальної поведінки та забезпечення економії кримінальної репресії.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Які передумови закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в кримінальному праві України?

2. Яке місце серед інших інститутів кримінального права займає інститут звільнення від кримінальної відповідальності?

3. Охарактеризуйте основні ознаки звільнення від кримінальної відповідальності.

4. Охарактеризуйте кримінальну відповідальність, як типову форму завершення охоронних кримінально-правових відносин.

Тема 3. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством зарубіжних країн

Теми рефератів

1. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Франції.

2. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Німеччини.

3. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Польщі.

Питання для самостійного опрацювання

1. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Латвії.

2. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за законодавством Естонії.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Які основні положення закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності і його реалізація за законодавством Франції?

2. Які основні положення закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності і його реалізація за законодавством Німеччини?

3. Які основні положення закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності і його реалізація за законодавством Польщі?

4. Які основні положення закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності і його реалізація за законодавством Латвії?

5. Які основні положення закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності і його реалізація за законодавством Естонії.?

Тема 4. Підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності

Теми рефератів

1. Соціальне призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності.

2. Основні підходи до розуміння юридичної відповідальності і вітчизняній правовій науці.

Питання для самостійного опрацювання

1. Значення суспільної небезпеки при вирішенні питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру у зв'язку із закінченням строків давності.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування: поняття та співвідношення інститутів.
3. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності у разі проведення контрольованої передачі неправомірної вигоди.
4. Правові аспекти звільнення від кримінальної відповідальності у випадках прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає соціальне значення кримінальної відповідальності?
2. Як розглядаються основні підходи до розуміння юридичної відповідальності і вітчизняній правовій науці?
3. В чому полягає значення суспільної небезпеки при вирішенні питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності?
4. В чому полягає звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру у зв'язку із закінченням строків давності?
5. Як співвідносяться інститути звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування?
6. В чому полягають особливості звільнення від кримінальної відповідальності у разі проведення контрольованої передачі неправомірної вигоди?
7. В чому полягають правові аспекти звільнення від кримінальної відповідальності у випадках прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди?

Тема 5. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки)

Теми рефератів

1. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки дійового каяття.
2. Форми дійового каяття.
3. Сутність та значення дійового каяття у вирішенні питання про звільнення від кримінальної відповідальності.
4. Дійове каяття як критерій позитивної зміни особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення.
5. Відшкодування збитків як обов'язкова передумова примирення винного з потерпілим.
6. Клопотання трудового колективу про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із передачею на поруки.

Питання для самостійного опрацювання

1. Розшук майна, набутого внаслідок вчинення кримінального правопорушення.
2. Надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення.
3. Добровільне відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданих кримінальним правопорушенням.
4. Активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення.
5. Закріплення інституту звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із примиренням винного з потерпілим як вираження розширення приватних начал в кримінальному законодавстві України.
6. Форма та зміст клопотання трудового колективу про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із передачею на поруки.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягають об'єктивні і суб'єктивні ознаки дійового каяття?
2. Які відомі Вам форми дійового каяття?
3. В чому полягає сутність та значення дійового каяття у вирішенні питання про звільнення від кримінальної відповідальності?
4. В чому полягає відшкодування збитків як обов'язкова передумова примирення винного з потерпілим?
5. В чому полягає значення клопотання трудового колективу про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із передачею на поруки?

Тема 6. Особливості окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (зміна обстановки, закінчення строків давності)

Теми рефератів

1. Кримінально-правове значення зміни обстановки.
2. Кримінально-правове значення втрати діянням суспільної небезпеки.
3. Дискретний (факультативний) характер застосування інституту звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із зміною обстановки.
4. Кримінально-правове значення закінчення строків давності.
5. Юридична природа спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Диференціація строків давності.
2. Втрата суспільної небезпечності конкретним злочином як результат змін локального характеру, котрі не призводять до законодавчих змін.
3. Втрата злочином суспільної небезпечності, пов'язана з глобальними змінами у країні, які внаслідок динамічності соціально-політичних процесів поки що не призвели до змін у законодавстві.

4. Локальна і масштабна зміна обстановки, яка тягне втрату суспільної небезпечності певного виду злочинних діянь.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає кримінально-правове значення зміни обстановки?
2. В чому полягає кримінально-правове значення втрати діянням суспільної безпеки?
3. В чому полягає дискретний (факультативний) характер застосування інституту звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із зміною обстановки?
4. В чому полягає кримінально-правове значення закінчення строків давності?
5. В чому полягає диференціація строків давності?
6. В чому полягає юридична природа спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності?

Тема 7. Підстави та умови звільнення від покарання

Теми рефератів

1. Роль громадськості в нагляді за умовно-достроково звільненими.
2. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення.
3. Відміна заміни покарання від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.
4. Випробування: юридична природа та види.

Питання для самостійного опрацювання

1. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким: поняття й значення.
2. Участь громадськості в нагляді за особами, яким призначене покарання замінено більш м'яким видом.
3. Категорії засуджених, до яких не застосовується умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна покарання більш м'яким.
4. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
5. Звільнення від відбування покарання за хворобою.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає роль громадськості в нагляді за умовно-достроково звільненими?
2. В чому полягають правові наслідки умовно-дострокового звільнення?
3. В чому полягає відміна заміни покарання від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання?
4. В чому полягає юридична природа та види випробування?

Тема 8. Звільнення від покарання на підставі акту амністії та помилування

Теми рефератів

1. Інституція амністії та помилування в Україні.
2. Обсяг амністії, тобто її поширення лише на покарання або ж і на кримінальну відповідальність.
3. Органи, на які покладається виконання закону про амністію.
4. Органи на які покладається виконання акту про помилування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Порядок застосування амністії.
2. Порядок застосування помилування.
3. Категорія осіб, які мають право звернутись з клопотанням про помилування.
4. Амністія і помилування: схожість і відмінність..

Питання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть порядок застосування амністії.
2. Назвіть порядок застосування помилування.
3. В чому схожість і відмінність між амністією і помилуванням.
4. Визначте коло осіб, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.
5. На які органи покладається виконання закону про амністію.
6. На які органи покладається виконання акту про помилування

Тема 9. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Теми рефератів

1. Підстави і принципи застосування кримінальної відповідальності до неповнолітніх.
2. Об'єктивні і суб'єктивні підстави звільнення від відповідальності неповнолітніх.
3. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх.

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості призначення покарання неповнолітнім
2. Призначення позбавлення волі неповнолітнім: строки позбавлення волі.
3. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
4. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
5. Заміна кримінального покарання примусовими заходами виховного характеру.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте підстави і принципи застосування кримінальної відповідальності до неповнолітніх.
2. В чому полягають об'єктивні і суб'єктивні підстави звільнення від відповідальності неповнолітніх.
3. Які види покарань можуть застосовуватися до неповнолітніх.

Тема 10. Інші заходи кримінально-правового характеру Теми рефератів

1. Примусові заходи медичного характеру: правова природа та види.
2. Місце примусових заходів медичного характеру та примусового лікування у системі інших заходів кримінально-правового характеру.
3. Застосування примусових заходів медичного характеру за законодавством деяких зарубіжних країн.
4. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Питання для самостійного опрацювання

1. Примусове лікування: розвиток правового інституту, правова природа та цілі.
2. Проблеми застосування примусового лікування щодо осіб, які вчинили злочин у стані сп'яніння.
3. Обрання, зміна, скасування примусових заходів медичного характеру.

Питання та завдання для самоконтролю

1. В чому полягає правова природа примусових заходів медичного характеру?
2. Які види примусових заходів медичного характеру Ви знаєте?
3. Яке місце займають примусові заходи медичного характеру та примусове лікування у системі інших заходів кримінально-правового характеру?
4. Розкрийте суть та основні положення застосування примусових заходів медичного характеру за законодавством деяких зарубіжних країн.
5. Які заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб передбачені чинним законодавством?

Тема 11. Процесуальна форма звільнення особи від кримінальної відповідальності

Теми рефератів

1. Загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності.
2. Письмова згода підозрюваного (обвинуваченого), як обов'язкова умова звільнення від кримінальної відповідальності.
3. Процесуальний порядок звільнення від кримінальної відповідальності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Роз'яснення права підозрюваному на звільнення від кримінальної відповідальності як обов'язкова передумова.
2. Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності: форма та зміст.
3. Думка потерпілого щодо можливості звільнення особи від кримінальної відповідальності.
4. Розгляд питання про звільнення від кримінальної відповідальності

Питання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності.
3. Охарактеризуйте письмову згоду підозрюваного (обвинуваченого), як обов'язкову умову звільнення від кримінальної відповідальності.
3. Яки процесуальний порядок звільнення від кримінальної відповідальності передбачений чинним Кримінальним процесуальним законом?.

6 МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання: інтерактивні лекції, анотування юридичної літератури, проведення круглих столів, дебатів, підготовка реферативних завдань та доповідей, виконання завдань для самостійної роботи, тестові завдання для самоконтролю до змістових модулів I-IV (відповідно до методичного забезпечення дисципліни). Складання юридичних словників з окремих тем за ключовими словами.

Під час лекцій аналізуються проблемні ситуації, організовується зворотний зв'язок з аудиторією шляхом формулювання запитань і стислих відповідей з обох сторін. На семінарських заняттях розглядаються теоретичні положення відповідно до тематичного плану занять, докладно розбираються приклади.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у формі опитування, проведення контрольних робіт за темами, дискусій, виконання індивідуальних робіт.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді тестових завдань. Систематичний поточний контроль знань під час семінарських занять проводиться у формі вибіркового усного опитування, підготовки доповідей, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань, рішення ситуаційних задач.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться

в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Оцінювання рівня виконання самостійної роботи на основі перевірки роботи (змістовність і конкретність, достатня повнота викладення питання; завершеність викладення думок, відсутність повторів; професійна грамотність; правильність в оформленні роботи), впевненість та аргументованості на захисту.

8 ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Кримінальна відповідальність як різновид юридичної відповідальності.
2. Поняття та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності.
3. Соціальне призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності.
4. Основні ознаки звільненні від кримінальної відповідальності.
5. Поняття та значення інституту звільнення від покарання.
6. Відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності.
7. Інститут звільнення від кримінальної відповідальності в історії українського кримінального права.
8. Звільнення від кримінальної відповідальності і завдання кримінального та кримінального процесуального законодавства.
9. Звільнення від кримінальної відповідальності як інститут кримінального права і його місце серед інших інститутів.
10. Поняття, загальні підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності
11. Юридичний зміст підстав звільнення від кримінальної відповідальності
12. Види нормативних підстав звільнення від кримінальної відповідальності
13. Класифікація видів звільнення від кримінальної відповідальності
14. Передумови звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із дійовим каяттям.
15. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки дійового каяття.
16. Дійове каяття, як підстава звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшуюча обставина.
17. Активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення.
18. Основні критерії відмежування дійового каяття від інших підстав звільнення від кримінальної відповідальності.
19. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим.
20. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із передачею особи на поруки.
21. клопотання трудового колективу про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності в зв'язку із передачею на поруки.

22. Відмежування звільнення від кримінальної відповідальності від інших кримінально-правових інститутів та угоди про примирення.
23. Загальні положення звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
24. Кримінально-правове значення втрати діянням суспільної небезпеки.
25. Звільнення від кримінальної відповідальності в зв'язку із закінчення строків давності.
26. Застосування строків давності у справах про злочини, за які може бути призначене довічне позбавлення волі, а також про злочини проти миру та безпеки людства.
27. Давність притягнення до кримінальної відповідальності: поняття та значення.
28. Звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок закінчення строків давності, розміри цих строків та їх обчислення.
29. Кримінально-правова природа звільнення від покарання.
30. Звільнення від покарання та звільнення від відповідальності: розмежування понять.
31. Звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом
32. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
33. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
34. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та значення.
35. Підстави та умови умовно-дострокового звільнення.
36. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
37. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
38. Способи звільнення від покарання та їх застосування.
39. Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільно небезпечною.
40. Испитовий строк, його тривалість та значення.
41. Строки давності та їх обчислення.
42. Питання про застосування давності до осіб, які засуджені до довічного ув'язнення.
43. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та значення.
44. Історичний досвід становлення інституту амністії.
45. Юридична природа амністії та помилування.
46. Види амністії.
47. Категорії осіб, які підлягають звільненню за амністією.
48. Категорії осіб, до яких не застосовується амністія.
49. Органи, на які покладається виконання закону про амністію.
50. Органи на які покладається виконання акту про помилування.

51. Порядок застосування амністії.
52. Порядок застосування помилування.
53. Види покарань, від яких звільнюються засуджені.
54. Помилування, як правова категорія.
55. Загальні положення звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
56. Особливий порядок звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
57. Особливості призначення покарання неповнолітнім.
58. Заміна кримінального покарання примусовими заходами виховного характеру.
59. Призначення позбавлення волі неповнолітнім: строки позбавлення волі.
60. Звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням.
61. Заміна кримінального покарання примусовими заходами виховного характеру.
62. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.
63. Підстави для застосування примусових заходів медичного характеру.
64. Види примусових заходів медичного характеру.
65. Коло осіб, щодо яких можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.
66. Порядок здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб.
67. Судовий розгляд кримінального провадження по застосуванню примусових заходів медичного характеру.
68. Продовження, заміна або припинення примусових заходів медичного характеру.
69. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
70. Примусове лікування як захід кримінально-правового характеру.
71. Загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності.
72. Письмова згода підозрюваного (обвинуваченого), як обов'язкова умова звільнення від кримінальної відповідальності.
73. Процесуальний порядок звільнення від кримінальної відповідальності.

9 РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний контроль

№	Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	К-сть балів
	Змістовий модуль 1. Соціально-правове призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання	0 - 15
1	Підготовленість до семінарського заняття	0 - 8
2	Виконання індивідуальних завдань (сам. роб)	0 - 7

	Змістовий модуль 2. Звільнення від кримінальної відповідальності. Класифікація видів	0 - 15
1	Підготовленість до семінарського заняття	0 - 4
2	Виконання індивідуальних завдань (сам. роб)	0 - 4
3	Виконання контрольної роботи	0 - 7
	Змістовий модуль 3. Звільнення від покарання та його відбування	0-15
	Підготовленість до семінарського заняття	8
	Виконання індивідуальних завдань (сам. роб)	7
	Змістовий модуль 4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Інші заходи кримінально-правового характеру	0-15
	Підготовленість до семінарського заняття	8
	Виконання індивідуальних завдань (сам. роб)	7

Підсумковий контроль

	Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	К-сть балів
	Змістовий модуль 1. Соціально-правове призначення інституту звільнення від кримінальної відповідальності та покарання	0-10
1	Відповідь на теоретичне запитання	0 - 5
2	Виконання індивідуальних завдань	0 - 5
3	Результат поточного контролю	0 - 15
	Змістовий модуль 2. Звільнення від кримінальної відповідальності. Класифікація видів	0-10
1	Відповідь на теоретичне питання	0 - 5
2	Виконання індивідуальних завдань	0 - 5
3	Результат поточного контролю	0 - 15
	Змістовий модуль 3. Звільнення від покарання та його відбування	0-10
	Відповідь на теоретичне питання	0-5
	Виконання індивідуальних завдань	0-5
	Результат поточного контролю	0 - 15
	Змістовий модуль 4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Інші заходи кримінально-правового характеру	
	Відповідь на теоретичне питання	0-5
	Виконання індивідуальних завдань	0-5
	Результат поточного контролю	0 - 15
	Зважена семестрова оцінка	0 - 100

10 ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11 МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

З тими студентами, які до проведення підсумкового семестрового контролю не встигли виконати всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку від 35 до 59 балів (за шкалою оцінювання), проводяться додаткові індивідуальні заняття, за результатами яких визначається, наскільки глибоко засвоєний матеріал, та чи необхідне повторне вивчення дисципліни.

Дисципліну можна вважати такою, що засвоєна, якщо студент:

1) **знає:**

- поняття кримінальної відповідальності, її часові межі та підстави;
- поняття відповідності звільнення від кримінальної відповідальності основним принципам кримінального права;
- поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності та покарання;
- відмежування звільнення від кримінальної відповідальності від суміжних кримінально-правових інститутів;
- поняття, критерії та умови ефективності звільнення від кримінальної відповідальності, а також механізм оцінки ефективності звільнення від кримінальної відповідальності;
- особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям;
- особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зв'язку з примиренням винного з потерпілим;
- особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки;

- особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з із зміною обстановки;
- особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зв'язку із закінченням строків давності;
- особливості звільнення від кримінальної відповідальності на підставі закону про амністію або акта помилування;
- особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру;
- поняття, види, передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки звільнення від покарання;

2) **вміє:**

- самостійно аналізувати норми кримінального та кримінального процесуального права щодо здійснення кримінального провадження при прийнятті рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання;
- правильно тлумачити та застосовувати норми кримінального та кримінального процесуального законодавства, що встановлюють порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання;
- аналізувати та надавати правильну правову оцінку встановленим фактичним обставинам;
- формулювати, юридично обґрунтовувати, відстоювати свою позицію, оформлювати її у відповідному процесуальному документі;
- застосовувати сучасні методи дослідження й аналізу проблемних питань, які виникають під час звільнення особи від кримінальної відповідальності ат покарання;
- поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення проблемних ситуацій, пов'язаних із звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання.

12 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Права людини.

Міжнародні договори України, декларації, документи. - К., 1992.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року //Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. - К., 1992.

Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року) // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. - Амстердам - Київ, 1996.

Конституція України від 28.06.96 р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 23.07.96 р., № 30.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-УІ // *Голос України* від 19.05.2012 р. № 90-91.

Кримінальний кодекс України. Закон від 05.04.2001 № 2341-ІІІ // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, N 25-26, ст.131.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // *Відомості Верховної Ради України*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.

Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах / упоряд. В.В. Рожнова, А.С. Сизоненко, Л.Д. Удалова. - К.: ПАЛИВОДА А.В., 2011. - 456 с.

Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 року // *Відомості Верховної Ради України*. - 2011. - № 51. - Ст. 577.

Про амністію у 2014 році: Закон від 08.04.2014 № 1185-VII. // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 23, ст.868.

Про Національне антикорупційне бюро України: Закон від 14.10.2014 № 1698-VII // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 47, ст.2051.

Про запобігання корупції: Закон від 14.10.2014 № 1700-VII // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 49, ст.2056.

Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року № 5076-VI // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 27, ст.282.

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. // *Голос України*. - 1994. - 2 березня.

Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р. // *Голос України*. - 1994. - 2 березня.

Про забезпечення права на справедливий суд: Закон від 12.02.2015 № 192-VIII // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 18, № 19-20, ст.132.

Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. - 1996. № 47. - Ст.256.

Про Національну поліцію: Закон від 02.07.2015 № 580-VIII // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40-41, ст.379.

Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // *Відомості Верховної Ради України*. - 1992. - № 22. - Ст.303.

Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // *Відомості Верховної Ради України*. - 1995. - №6. - Ст.35.

Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // *Голос України*. - 1993. - 6 серпня.

Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30 червня 1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. - 1993. - № 35. - Ст. 360.

Про прокуратуру: Закон України // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 2-3, ст.12.

Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. // *Відомості Верховної Ради України*. - 1992. - № 27. - Ст. 382.

Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. // *Відомості Верховної Ради України*. - 1994. - № 28. - Ст.232.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - №41-45. - Ст.529.

Про концепцію судово-правової реформи в Україні: Постанова Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. // Голос України. - 1992. - 12 серпня.

Концепція реформування кримінальної юстиції України: Затв. Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 // Офіційний вісник України. - 2008. - №27. - Ст. 838.

Базова:

Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.І. Борисова, В.Я. Тація та В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528.

Кримінальне право України. Загальна та Особлива частина (у схематичних діаграмах) : навч.посіб. / А.В. Савченко, Ю.Л. Шуляк. – К. : «Центр учбової літератури, 2015. – 321 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / [За ред. А.С. Венщького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського].- К.: Істина, 2011.- 1121 с.

Кримінальне право України : Особлива частина : Підручник / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України Є. Л.Стрельцова – Х. : Одіссей, 2009 – 496с.

Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; [за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація]. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010 – 456 с.

Кримінальне право: Особлива частина: підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; [за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація]. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010 – 608 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2009. – 1236.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / Заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те вид., перероб. та доп. – К. : Алерта; КНТ; Центр Учбової літератури. – 2009. – 964 с.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : У 2 т. – Т.2 / Заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – 3-те вид., перероб. та доп. – К. : Алерта; КНТ; Центр Учбової літератури. – 2009. – 624 с.

Практичний посібник з кримінального права України. – Харків : Видавництво “ФІНН”, 2010. – 720 с.

Кримінальне право України: Практикум: нов. посіб./Заг. ред. С.С.Яценка. – 3-те вид., перероблено і доповнено – К. – Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010 – 640с.

Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажиський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с. – С. 247–308 (автор – Погорецький М.А.); С. 367–391 (автор – Шило О.Г.).

Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажиський, Ю.М.Грошевий, Ю.М.Др'юмін та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 764 с.

Кримінальне право України: Практикум: нов. посіб./Заг. ред. С.С.Яценка. – 3-те вид., перероблено і доповнено – К. – Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010 – 640с.

Допоміжна:

Актуальні проблеми кримінального права: навч. посіб. / В. М. Попович, П. А.Трачук, А.В. Андрушко, С.В. Логін. - К.:Юрінком Інтер, 2009. – 256 с.

Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : [монографія] / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.

Вознюк А. А. Звільнення від кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій: поняття, види, підстави / А. А. Вознюк // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 2. – С. 133–138.

Вознюк А. А. Кримінально-правова доцільність звільнення від кримінальної відповідальності організаторів та керівників злочинних об'єднань / А. А. Вознюк // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 1 (145). – С. 105–109.

Вознюк А. А. Передумови спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності учасників стійких злочинних об'єднань: поняття та загальна характеристика / А. А. Вознюк // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9 (153). – С. 138–141.

Дудоров О. О. Вибрані праці з кримінального права / О. О. Дудоров.; [Переднє слово д-ра юрид. Наук проф. В.О. Навроцького] / МВС України; – Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка.- Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. – 952 с.

Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” / О. О. Житний. – Х., 2003. – 21 с.

Капліна О.В., Шило О.Г., Трофименко В.М. Кримінальний процес: підручник/ О.В. Капліна, О.Г.Шило., В.М. Трофименко- Харків: Видавництво «Право», 2018.- 584 с.

Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: Навчальний посібник / За заг. ред. В. В. Коваленка; за наук. ред. О.М. Джужи та А. В. Савченка, – К.; Атіка, 2011. – 648 с.

Ковітіді О. Ф. Звільнення від кримінальної відповідальності за нормами Загальної частини КК України : [навч. посіб.] / О. Ф. Ковітіді. – Сімферополь : ВД “Квадранал”, 2005. – 2005. – 224 с.

Козак О. С. Правові підстави звільнення від кримінальної відповідальності / О. С. Козак // Наше право. – 2004. – №4. – С. 59–62.

Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів: навч. посіб. / М. Й. Коржанський. – вид. 3-тє, доп. та перероб. – К.: Атіка, 2007. – 592 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / [За ред. А.С. Венцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського].- К.: Істина, 2011.- 1121 с.

Кримінальний процес: Підручник/ [Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін. ;за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило] – Харків: Право, 2013.- 824 с.

Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / [Ю. В. Баулін, В. І.Борісов, В. І. Тютюгін та ін.]; [за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація]. – 4-те вид.,переробл. і допов. – Х.: Право, 2010 – 456 с.

Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / [Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.]; [за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименко]. – вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: Атіка, 2008. – 712 с.

Кримінальне право: Особлива частина: підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борісов,В. І. Тютюгін та ін.]; [за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація]. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010 – 608 с.

Кузнецов В. В. Кримінальне право України: питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів : навч. посіб. / В. В. Кузнецов, А. В.Савченко / За заг. ред. О. М. Джужи. - Вид. 2-ге доп. та перроб. - К.: Центр учбової літератури, 2011 - 392 с.

Кузнецов В.В. Теорія кваліфікації злочинів: підручник / В.В. Кузнецов, А. В.Савченко. – К.: Алерта, 2012. – 316 с.

Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / В. О.Навроцький- К.: Юрінком Інтер, 2009,- 512 с.

Наден О. В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / О. В. Наден. – Х. : Право, 2003. – 224 с.

Проблеми юридичної кваліфікації: Теорія і практика // Тези міжнародної наукової конференції Вісник Академії адвокатури України. - К.: Видавничий центр Академії адвокатури України, 2010,- число 1 (17).-С. 176-178.

Інформаційні ресурси

Офіційний сайт Верховної Ради України www.zakon.rada.gov.ua

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України www.kmu.gov.ua

Офіційний сайт Верховного Суду України www.scourt.gov.ua

Офіційний сайт представництва Президента України www.prezident.gov.ua

Офіційний сайт Міністерства Юстиції України www.gdo.kiev.ua

Офіційний сайт Національного банку України www.bank.gov.ua

Офіційний сайт Вищої ради юстиції України www.vru.gov.ua